

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Tieteentekijöiden kirjallista lausuntoa seuraavasta asiasta: VNS 3/2021 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025.

Sivistysvaliokunta tarkastelee asiaa erityisesti seuraavista näkökulmista:

- Miten selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 3/2021 vp) huomioidaan koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) tavoitteet ja toimenpiteet?
- Korona-aikana syntyneet ongelmat koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta; osaamisvajeen korjaaminen ja hyvinvoinnin moniammatillinen tukeminen jo varhaiskasvatuksesta alkaen
- Veikkauksen tuotoilla rahoitettavat kohteet.

Tieteentekijöiden liitto (Tieteentekijät) kiittää lausuntopyynnöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla Sitran lahjoitukseen perustuen yliopistoja pääomitetaan 67 milj. eurolla v. 2022. Pääomittaminen toteutetaan yliopistojen varainhankinnan perusteella. Mutta osana puoliväliriihen uudelleenkohdennuksia strategisen tutkimusrahoituksen valtuutta alennetaan edelliseen kehyspäättökseen verrattuna pysyvästi 25 milj. euroa ja Suomen Akatemian tutkimushankkeiden myöntämisvaltuutta 10 milj. euroa vuodesta 2023 lähtien. Suomen Akatemian myöntämisvaltuutta laskee myös rahapelitoiminnan tuottoarvion aleneminen ja määräaikaisen kompensaation päättyminen vuonna 2024.

JTS ja koulutuspoliittinen selonteko

Koulutuspoliittisessa selonteossa todetaan, että ”Suomen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin kehittyminen edellyttää, että osaamistaso nousee ja erityisesti huippuosaaminen vahvistuu”. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa 2030 todetaan, että ”menestyvä ja hyvinvoiva Suomi rakennetaan sivistyksen, osaamisen, tieteen ja teknologian varaan. Olemme parhaiden joukossa osaamiseen perustuvassa uudistumisessa.” Suomen tavoitteena on lisätä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostuksensa neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. Kehysriihessä tehtiin kuitenkin linjaus

tutkimusrahoituksen pysyvästä tason pudotuksesta. Pääomittaminen ei vaikuta tutkimustyön resurssointiin, se antaa pitkäjänteisyyttä yliopistojen toimintaan, mutta tieteentekijöiden työhön se ei suoraan vaikuta.

Tieteentekijät on yhdessä sidosryhmiensä kanssa korostanut jo pitkään työrauhan ja rahoituksen vakauden merkitystä korkeakoulusektorille. Hallituksen suunnittelemat tutkimusrahoitusleikkaukset eivät tätä vakautta tarjoa. Vakautta tieteentekemiselle toisi ennustettava ja pitkäjänteinen tutkimusrahoitus. Tutkijan työura koostuu jo nyt epävarmasta rahoituksesta, pätkätöistä ja epäselvistä tukimuodoista. Pysyvä tieteen rahoitusleikkaus 2023 alkaen heikentää välittömästi tutkijoiden rekrytointimahdollisuuksia. Tieteentekijät on erittäin huolissaan tutkijan uran vetovoimasta ja siitä millaisen viestin hallituksen rahoitusleikkaus antaa tutkijoille tutkitun tiedon teemavuonna. Vielä rahoituksen määrän leikkaamista vaarallisempaa on sen poukkoilu. Tiedettä tehdään vuosikymmenien aikajänteellä, mitä ennakoimaton ja epäselvä rahoitus sotkee. Riskinä on, että tieteellisiä projekteja ja jopa kokonaisia tutkijanuria katkeaa leikkausten takia.

Tiedeuraa tai tutkimushanketta ei voi jättää tauolle ja odotella hypoteettista TKI-panostusta joskus tulevaisuudessa. Monissa tapauksissa työ pysähtyy, ja sijoitettua rahoitusta ja henkistä pääomaa valuu hukkaan. Valtion budjettisäästö hävittää jo käytettyjä resursseja, eli valtio tuhoaa oman sijoituksensa arvon.

Hallitus on linjannut, että koulutuksesta ei leikata. Kuitenkin korkeimman opetuksen tulee perustua tutkimukseen, ja tämän tutkimusperustaisuuden turvaamiseksi yliopistoissa kaikki opettavat ja kaikki tutkivat. Tällä turvataan koulutuksen laatu, se että opiskelijoille on aina tarjolla uusinta tutkittua tietoa. Suomen Akatemian rahoituksella olevien tutkijoiden osaamista ja tutkimushankkeita hyödynnetään opiskelijoiden opinnäyte ja harjoitustöissä, tutkimushankkeiden laboratorioissa oppivat opiskelijat ja heitä ohjataan tutkimusryhmissä. Toteamalla, että tutkimusrahoituksesta leikkaamalla ei leikata korkeakoulutuksesta, osoitetaan, ettei korkeakoulutuksen luonnetta tai järjestämistapaa ymmärretä.

Korona-ajan vaikutukset

Leikkaus on vaikea nyt myös siksi, että korona-aikana on tehty valtava työ etäopetuksen järjestämiseksi kaikille opiskelijoille. Tehokas suoriutuminen palkitaan rahoitusleikkauksella. Tieteentekijät pitää tärkeänä, että osana eri tasoilla tehtäviä korona-exit -strategioita otetaan huomioon osaamisvajeiden ja ohjaustarpeiden riittävä resurssointi sekä osallisuuden lisäämiseen tähtäävät toimet. Opiskelijoiden tehostettu tuki on tarpeen varhaisessa vaiheessa. Tuen tarjonta ei voi olla vain opetushenkilöstön vastuulla. Jatkuvan oppimisen ja suurten sisäänottomäärien seurauksena korkeakouluihin tuleva entistä suurempi opiskelijamäärä aiheuttaa muutoinkin lisäohjaustarvetta. Opiskelijajoukko on entistä moninaisempi, todistusvalinnan kautta tulevien opiskelijoiden osaaminen on erilaista kuin pääsykokeen kautta valikoituvien. Moniammatillinen yhteistyö opiskelijoiden ohjauksessa ja neuvonnassa on ensiarvoista. Eri henkilöstöryhmät muodostavat yhdessä opiskelijoita opintopolulla tukevan verkoston.

Tieteen veikkausvoittovarot

Rahapelituottojen alenemisen kompensatiot pitäisi ratkaista nopeasti, jotta järjestelmän ennakoitavuus säilyy. Pidämme erittäin huolestuttavana, jos siinä yhteydessä harkitaan lisäleikkauksia tieteestä.

Lisätietoja: toiminnanjohtaja Johanna Moisio (etunimi.sukunimi@tieteentekijat.fi) p. 0207 589 612